

NAŠ

Prava vera bodi vam luč,
materni jezik bodi vam ključ
do zveličanske narodne omike.

A. M. Slomšek.

DOM

List za ljudsko prosveto

Vsebina:

	Stran
Dr. V. Šarabon: Gospodar narave!	17
Savinjka: To je bilo davno	22
Kastor: Katoliški prepoved na Francoskem	22
Melona prvokrat v Zagrebu	24
Justin: Ugovori z odgovori	27
Pod vaško lipo	29
Dekliški vrtec	30
Društveni govornik	32
Na platnicah: Drobtinice, Društveni glasnik.	

»NAŠ DOM« izhaja mesečno. Naročnina znaša za celo leto 12 50 D. Posamezna številka stane 1 50 Din. Odgovorni urednik: Marko Krajnc. Upraviništvo: v Mariboru, Cirilova tiskarna. Tiska tiskarna sv. Cirila v Mariboru. Rokopise je treba poslati do 10. vsakega meseca uredništvu »Našega Doma« v Mariboru, Cirilova tiskarna.

Drobtinice.

Ne preveč organizacij! Dr. Oberdoerffer govori v nemškem listu »Pastor Bonus« o zadevi, ki postaja tudi pri nas v nekaterih župnijah važna: o prevelikem številu organizacij in o precenjevanju društvenega dela. Mi organiziramo in organiziramo, tako pravi, in pri tem pa de-organiziramo (spravimo v nered) dve najvažnejši organizaciji: župnijo (redno dušeskrbje) in družino. Prvotno so se organizacije še precej naslanjale na Cerkev, so upoštevale še dnevni red božjih služb, sedaj pa otežujejo redno dušeskrbje, ker zahtevajo, četudi ne obsegajo niti od daleč vseh župljanov, za sebe izjeme, predprave, ki motijo ves red. Še hujše pa posegajo v lepo družinsko življenje. Srečna je samo ona družina, kjer vlada med posameznimi člani ljubezen, vzajemnost, kjer drug drugega podpirajo, kjer vsi delajo za družino v kateri najdejo potem oddih, razvedrilo, zadovoljnost. Organizacije pa premnogokrat s svojimi preštevilnimi večernimi sejami in sestanki in vajami odtrgajo enega ali drugega člana od družine, v katero se mnogokrat naseli zavoljo tega prepir in nazadnje celo sovraštvo. — Kaj naj rečemo mi k temu? Prvič: Imenovanih nedostatkov ne smemo posplošiti! Organizacije, ki so v enem kraju primerne in potrebne, so v drugem kraju, kjer vladajo drugačne razmere popolnoma odveč! Drugič: Ne pozabimo: Namen oraganiziranja niso organizacije, ampak versko pravna in umstvena vzgoja članov!

Listnica uredništva. Fantom povem na uho, da se vaška lipa suši . . . Nevarnost je, da jo bo letošnja huda zima vzela. Fantje, kje se boste pa potem zbirali? Ali »V vaški gostilni«? Ta bi gotovo bolje prospevala kakor pa »Vaška lipa«! Prijatelji, stari in mladi, pazite, da vas ne bodo djala dekleta v koš, ker one se vam že hudomušno smejejo na dobro obdelanem »Dekliškem vrtec«! — Višavska. Moja radovednost Vas je tako razburila, da je dobilo Vaše »Srce« hudo napako. Bije zelo neredno. Druge stvari so dobre. Ali imate zbirko: Silvin Sardenko: Dekliške pesmi? Le pošljite kmalu zopet kaj primernega! — A. K. Vaša želja se Vam je izpolnila. Ni dovolj, da se vpišete, treba bo tudi vztrajati! In to je težko! S trdno voljo bo šlo! — Zofija. Voljo imate res dobro. Pero in tisto, kar pride iz njega je malo manj dobro. Vaš spis nosi lep napis: »Nabirajmo narodne pesmi«, potem pa govorite oziroma pišete ves čas o hudih časih, o slabih razmerah! Ko bi Vaš spis sprejeli v Dekliški vrtec, bi kaka huda vrtnarica prišla urednika za — ušesa!

Listnica upravnništva. Tej številki so priložene poštne položnice. Kdor do 1. marca naročnine vsaj deloma ne bo poravnal, se mu bo list ustavil. Agitirajte za list, pomagajte drugim pri izpolnjevanju položnic. — Na zadnjo stran položnice se lahko piše, pa samo takrat, če je nalepljena znamka za 50 para. — Naznanite nam vsako spremembo naslova. — Sto številko začnemo nabirati za sklad »Našega Doma«. Kdor želi »Naš Dom« še posebej podpirati, naj pošlje poleg naročnine še nekaj v ta sklad. Prvi je daroval za sklad »Našega Doma« g. dr. Anton Korošec: Din 40.—.

N A Š D O M

Letnik XVI.

Maribor, februar 1924

Št. 2.

Dr. V. Šarabon.

Gospodar narave!

Ko je prišel človek na zemljo in je ostala njegovo bivališče, si jo je hotel napraviti vsak dan bolj njegovim potrebam pripravno. V tisočletnem delu jo je prenaresjal in ji odvezmal vedno več tega, kar potrebuje za življenje. Večkrat se ta vpliv človekov ne pozna dosti, oziroma je toliko plasti vmes, da podlage ne vidimo; a če pogledamo natančneje, vidimo nekoga, ki dela: to je človek. Predmet njegovega dela je pa narava; to mora zmeraj bolj spoznavati, da jo čimdalje bolj izkoristi. Uspeh gospodarstva je odvisen od naravnih pogojev in od človekovega dela. Oboje moramo upoštevati; najrodovitnejša zemlja, če je neizkoriščena, ni nič, največji talent, če nima predmeta za delovanje, pa tudi nič.

Naravni činitelji.

Za gospodarstvo v poštev prihajajočih naravnih činiteljev je pet: živali, rastline, tla, voda in podnebje. Ta vrsta je tudi ona, po kateri človek lahko stopnjema na naravo vpliva; najlaže na živalstvo, najmanj na podnebje.

Živali so nam najbližje, nje najlaže lahko spoznavamo, jih preobrazujemo, premeščamo itd., kakor to pač zahtevajo naši gospodarski nameni. In res je človek razširjenost živalstva še najbolj izpremenil; deloma ga je iztrebil in pregnal, deloma ga začel gojiti, razširjati, množiti njegovo število, stopnjevati njegove lastnosti in kakovost tega, kar nam da, na primer kakovost volne, mesa, kožuhovine itd.

Rastlinstva pa človek ni mogel preobraziti v isti meri. Rastlinstvo je v prvi vrsti nekak odtis podnebja, najsi se to tiče posameznih vrst ali pa množine in gostote. Rastlinstvo lahko iztrebimo in pomnožimo, tudi lahko spremenimo njegove lastnosti, ne moremo pa spremeniti njegove odvisnosti od podnebnih razmer. Rži ne moremo žeti ob afriški reki Kongo ali pa ob ameriški Amaconki, kava in kavčuk pa ob Dravi in Savi tudi ne moreta uspevati. Če je podnebje neugodno, ne raste nič —

primerjaj puščave — če je ugodno, je pa zemeljski plašč najbujnejši — za primer nam služijo lahko že naši kraji.

Ozirati se moramo seveda tudi na tla. Z gnojenjem in obdelovanjem lahko vplivamo na rodovitnost zemlje, lahko pomnožimo promet po njej itd. Oblik pa z malimi izjemami ne moremo dosti spremeniti — primere so nasipi, predori, prekopi; še manj pa moremo predrugačiti sestavo tal ali pa razmerje med celino in morjem — zopet z majhnimi izjemami.

Vodovja v splošnem tudi ne moremo spremeniti. Reke lahko zajezimo, jih zvežemo s kanali, a obilice vode ne moremo povečati. Lahko jo pametno razdelimo in to je vse.

Najmanj pa moremo vplivati na podnebne razmere. Lahko se toplo oblečemo, sobe zakurimo, umetno napravimo mrzav itd. A kaj je to? V novejšem času so začeli škropiti njive z umetnim dežjem, a to za splošno gospodarstvo še ne pride v poštev. Podnebje je poseben činitelj v našem gospodarskem življenju in od njega je človek pri vplivanju na naravo še prav posebno odvisen.

Človek v naravi.

Vzemimo to, kar je človek mogel napraviti, izločimo to, česar z najboljšo voljo ni mogel spremeniti, pogledjmo zemljo, in vidimo, da jo je temeljito preobrazil. Ne da bi bil zasadil popolnoma tuje sadeže, to mu brani podnebje, pač pa je trebil, sekal, boljšal, presajal, množil, skratka, dal je gospodarstvu zemlje drugo lice. Čim bolj se dviga gospodarska stopnja kakega naroda, tem bolj vsestransko je v naravi njegovo delovanje; večkrat ne ostane več, kakor surovi obris tal. Najlepši prizor izredno hitre spremembe od neobdelanega sveta do visoke kulturne stopnje nam kaže v novem času Severna Amerika in Avstralija. Pred sto leti so šumeli na vzhodu Severne Amerike še krasni gozdovi, v sredini so se razprostirali nepregledni pašniki in se je paslo tam na stotisoče bivolov v skalnem gorovju in naprej na zahodu so bili zakladi zlata in srebra še neodkriti. In danes? Gozd se je skrčil na četrtino, na mesto stepne trave je stopila zlata pšenica prej neobdelani svet daje ogromne množine koruze in bombaža. Dobivajo železo in premog, zlato in srebro, odkrili so velikanske zaklade petroleja, dežela je pokrita z največjo mrežo železnic na svetu in pomagajo jim številni prekopi. Ob izlivu reke Hudson je stala nekdanja majhna indijanska vasica; sedaj je tam Novi York, največje mesto sveta, ki ima osemkrat toliko ljudi kakor jih šteje vsa Slovenija. — Še hitreje se je razvila Avstralija. Ničesar ni bilo prej tam, ne žita, ne plodnih dreves, ne molznih živali. In danes? V Avstraliji uspeva vse naše žito, naše sadje, pasejo se tam vse naše domače živali; omenimo samo sto milijonov ovac, ki nam dajejo izborna volna. Tam dobivajo zlato in srebro,

baker in premog. Tako spremeni človekova delavnost in žilavost cele zemljine!

Silno rodovitni otok Java, južno od Azije ima danes v svetovni trgovini velikanski pomen; prodaja riž, sladkor, tobak, čaj, kavo in proizvaja kinin. In vendar so ji razen riža ti sadeži popolnoma tuji; cukrov trst je dobila iz Indije, tobak iz Amerike, čajev grm iz Vzhodne Azije, kavino drevo iz Afrike in drevo za kinin iz Amerike. Otok Ceylon, južno od Indije, je bil ob prihodu Angležev pokrit s pragozdom, se je nato odel s kavino odejo, potem pa s čajevo. Kamorkoli se je razširila Mohamedova vera, tam je vinograd izginil, kamorkoli je prišlo krščanstvo, tam se je zopet pojavil. Amerika je dala Evropi purana in tobak, koruzo in krompir, Azija je dala Evropi pšenico in ječmen, oreh in kostanj itd; pšenico in drugo žito je dala potem Evropa naprej v Ameriko, kjer pokriva danes velikanske pokrajine. Gornja Italija je bila pokrita včasih z močvirnim pragozdom, sedaj pa uspevata tam azijski riž in ameriška koruza, svila pa spominja na daljno Kitajsko; samo vinska trta je domača. Kaj bi nam kdo rekel, če bi mu povedali, da sladka pomaranča za časa Rimljanov še ni krasila italijanskih vrtov? Začudil bi se, ko bi mu povedali, da so jo prinesli v Evropo šele Portugalci v 16. stoletju. Tudi citrona v Italiji še takrat ni rasla, prinesli so jo šele Arabci v 7. stoletju. Prav tako je prišel bivol v Italijo šele v srednjem veku. Kakor vidimo, je Italija tekom stoletij svojo zunanjo obliko in obleko popolnoma spremenila.

Poglejmo Nemčijo, kakšna je bila za časa Kristusovega rojstva in kakšna je danes: takrat močvirje, gozd in malo travnika, mesta nobenega, vasi tudi skoraj ne, samo posamezne lesene hiše, okoli pa par krav in prašičev, v gozdu divja jabolka in divje hruške, medved in ris sta prežala na plen, volk je hodil na lov, divji prašič si je iskal pot skozi puščavo, tudi severni jelen je bil tam doma. In danes? Naši kraji so bili sicer boljši kot Nemčija, ker se je z Rimljani vred naselila pri nas tudi kultura; a preseljevanje narodov je sadove rimske kulture poteptalo, in ob prihodu Slovencev je bil svet pust in prazen, njiv nisi videl in vinogradov tudi ne, prav tako ne mest in vasi. Od takrat do danes so pa tudi naši kraji postali popolnoma drugačni. Preobrazil jih je človek.

Koliko so se mučili razni narodi, da so ukrotili reke in potoke, da so izsušili močvirja, da so napeljali vodo od tam, kjer je je bilo preveč, tja, kjer je je bilo premalo! Tako so stari Egipčani z napeljavo vode ustvarili kulturo, ki jo občudujemo še danes; prav tako Babilonci. Z vodo so se borili in se borijo še danes Holandci, premagali so jo in še danes velja pregovor: »Bog je ustvaril zemljo, Holanec pa trdni nasip ob obali«. Dobra tretjina Holandske leži danes pod morsko gladino, in kjer so nekdaj prebivalci dvakrat na dan bežali pred prodirajočim

morjem v koče, postavljene na umetnih gričih, tam vidiš danes za nasipi bujne pašnike in najbogatejše njive, in sto in sto prekopov skrbi za namakanje in pa za odvajanje vode. Vsa dežela je res kulturna dežela v najlepšem smislu; človek je ni samo spremenil, ampak jo je naravnost morju iztrgal.

Popolnoma drugačna je slika, če zemljo zanemarimo. Dežele, kamor so prišli Turki, so nam v tem pogledu svarilen zgled. Silno slabo je na primer, če gozde sekamo, ne da bi obenem skrbeli za nove nasade. Pogledjmo južno Francijo: Kjer je bil prej gost gozd, tam razsajajo danes hudourniki in jemljejo še to proč, kar je ostalo, goli so tam gorski obronki, brez gozda in brez nasadov. To pa zato, ker v francoski revoluciji, ki je dala kmetom prostost in posestvo, kmeti z gozdom niso znali ravnati in so sekali kar na slepo. Danes je tam slabše kakor na našem Krasu.

Tako bi lahko navedli nešteto slučajev, ki nam kažejo vpliv človeka na naravo. Slavni nemški geograf Kirchhoff pravi: »Zmeraj so dežele to, kar napravijo narodi iz njih; njih zunanost kaže, v koliko so ljudje delavni. Vedno više gre človek, da vklene naravo v svojo službo in da razprostré svojo vlado po vsej zemlji. Zemlja in vola sta mu pokorna, in ta pokornost raste od dneva do dneva. Zmeraj je narava prvo merilo človekovega stvarjenja in delovanja.«

Stopnje gospodarstva.

Vsi narodi pa niso enaki, vsi ne znajo zemlje enako izkoriščati, se ne znajo, recimo, prav udomačiti na njej. Nekateri so na višji stopnji gospodarstva, drugi na nižji, nekateri samo pobirajo, kar jim je vrgla narava na tla, drugi pa študirajo naravo in njene moči in ji vzamejo tudi to, kar je sicer na videz skrito. Premišljevatl moramo, sklepati in nato delati, nabirati moramo skušnje in vzeti iz njih to, kar je dobrega. Skušnja in premišljevanje, to dvoje se mora združiti, in uspeh je zagotovljen. Skušnja sama nas pripelje samo do gotove stopnje, tam otopimo in zastanemo. Šele premišljevanje in sklepanje napravi skušnjo rodovitno.

Glede gospodarstva razdelimo človeštvo na štiri stopnje; kažejo nam, kako se človek polagoma dviga, da doseže najvišji cilj, kolikor mogoče popolno gospodstvo nad naravo.

1. Najnižjo stopnjo gospodarstva imenujemo stopnjo nabiranja. Na tej stopnji človek še ne ve, kaj je poljedelstvo ali živinoreja, z upog-njenim telesom blodi okoli in išče, kar bi mu služilo za hrano. Pobere vse, kar dobi, dobro in slabo. Ker je tvarine včasih malo, ima nekatere čute zelo razvite, da laže nabira. Pripovedujejo nam o tem zelo neverjetne reči. Če se na primer dva avstralska črnca srečata in sta že davno v nasprotni smeri, daleč drug od drugega, se še kar naprej pogovarjata,

Evropejec pa misli, da govori vsak sam s seboj. Tak avstralski črnc zasleduje divjo bčelo, ki ni večja kot naša muha, z očesom do osemnajst metrov visoko v najgostejšem listju; išče jo, ker mu kaže pot do medu. Tatu zasleduje lahko še drugi dan po golem kamnu, kjer ni nobenega sledu; duha ga. Prav tako fin vonj imajo Indijanci, Ajmara, ki pridejo ponoči po krajih, ki so jih podnevi duhali, čeprav so jim sicer neznani. Neki Kalmik je zagledal bližajočega se sovražnika na razdalji 30 kilometrov!

Da bi človek na tej stopnji vplival na naravo, o tem pač ni govora.

2. Drugo stopnjo imenujemo stopnjo čuta. Recimo, da nam kdo da njivo v najem, sadež je že v njej, mi se pa na poljedelstvo nič ne razumemo. Poskušali bomo, kar nam bo čut narekoval; včasih bomo imeli uspeh, včasih ne. Z leti si bomo nabrali nekaj skušenj in slednjič se nam bo že bolje godilo. Če pa teh svojih skušenj nikomur ne zapustimo, bodo morali potomci znova začeti in bodo na tem, kakor smo bili mi. To je, recimo, isto, kakor če znamo sestaviti kakšno zdravilo, pa nikomur ne povemo, kako ga sestavljamo. Po naši smrti morajo potomci znova začeti, poznajo sicer sestavne dele zdravila, načina sestavljanja pa ne.

Taki narodi ne bodo daleč prišli, ostali bodo vedno na isti stopnji.

3. Višji je že Kitajec s svojo stopnjo skušnje in izročila. Vse potrebe gospodarstva pozna iz izročila po svojih pradedih, vé kaj zahteva ta rastlina, kaj druga, kakšna je zemlja in kako je treba obdelovati, vse tako, kakor mu je oče povedal. Da bi šel naprej, na to niti ne misli. Sin vé toliko kot oče, ta pa toliko kot stari oče. Le slučajno priraste skušnjam prejšnjih očetov kaj novega. Kritika je izključena, vse prevzamemo tako, kakor je, napredka ni. Kitajci gnojijo na primer že tisočletja rudeča in trda tla z volovsko krvjo in z volovskim kostnim izvlečkom, rumenordeča z ovčjo krvjo, mehka in prhka z jelenovo, suho pa tudi močvirno zemljo s krvjo bolj majhnih jelenov, slano z jazbečevo, prašnato z lisičjo, črno in tolsto s prašičevo, trdo s pepelom konoplje, suho s pasjim izvlečkom. Morebiti je nekaj na tem; a to, kar je bilo pred tisočletji prav, brez trohice novega, danes vendar ne velja več. Skušnja ima kakor smo rekli, svoje meje, preko katerih s svojimi čuti ne moremo. Taki narodi gospodarsko otrpnejo in vplivajo na naravo samo do gotove meje.

4. Izročilo uporablja tudi četrta stopnja, a mu daje vedno novo vsebino. To je stopnja znanosti in tehnike. Že naši kmetje uporabljajo njena sredstva, veliko bolj še kmetje na Danskem, Holandskem, v Belgiji, Nemčiji i. t. d. Kmet se je učil v šoli in je opazoval doma, pozna življenske pogoje vseh rastlin, ki jih goji doma in ki jih je proučila znanost zadnjih desetletij. On vé, katere uspevajo ravno v našem podnebjju in posebej še na njegovem zemljišču, kajti njegovo sestavo je

dal preštudirati po kemiku. Izračuna, kaj bi se najbolj izplačalo saditi ali sejati, pozna vse bolezni in težave svojih gojencev in kaj je treba ukreniti proti njim i. t. d. Vé, kdaj je treba gnojiti, kako in koliko, kako globoko orati i. dr. Posluhuje se pri svojem delu tudi vseh najmodernejših tehniških pripomočkov. A težko je, izvabiti kmeta iz spon izročila. Koliko truda je bilo treba in je še treba samo pri nas! Zato se pa trud potem tudi izplača, napredek od skušnje do skušnje, od iznajdbe do iznajdbe, pa tudi od uspeha do uspeha je čimdalje večji.

Savinjka:

To je bilo davno . . .

To je pela duša pesem
v zlati zori mi!
Kot da žalosti na svetu
in bridkosti ni.

Pa je bila grenka žalost
bila je bridkost,
samo moja ni slutila
takrat je mladost.

Sreča se mi je smehljala
z rožnih čašic vsa,
lepša, kot jo slavno čislan
kraljevič pozna.

Ali to je bilo davno
danes tega ni,
kajti kelih mi trpljenja
vedno poln stoji . . .

Kastor:

Katoliški prepород na Francoskem.

Jugoslavijo vežejo s Francijo zelo tesne, prijateljske vezi. Tudi katoliške slovenske organizacije, predvsem orlovska, živijo v pristrčnih odnosih s francoskimi prosvetnimi organizacijami. Orli so ponesli po vojski že dvakrat sloves slovenskih katoliških mladinskih organizacij na Francosko. Tam so natančneje spoznali dobro urejene organizacije katoličanov, občudovali so globoko versko življenje Francozov.

Kdor bi mislil, da je Francija še vedno najbolj brez- in protiverska država, da cela Francija tone v nečistosti, posebno v prešuštvu, ta bi bil v veliki zmoti. Pregarjanje in trpljenje je vzdramilo francoske katoličane iz njihove brezbriznosti, povsod, posebno med mladino, so se nepričakovano hitro in krepko širile primerne organizacije in danes so lahko »neverni«
Francozi nam »vernimi«
Slovincem vzgled žive vere in dobrih organizacij.

Preporod Francije v katoliškem duhu ima izhodišče v mladinskih organizacijah, v prvi vrsti v oni, ki jo je ustanovil l. 1886 grof Albert de Mun. Po francoskem porazu l. 1870 je odložil ta grof stotniški čin in vojaško sabljo, okoli sebe je zbral šest enakomislečih mladeničev, peljal jih je vsak dan k sv. obhajilu, izbral si je za geslo besede: Cerkvi in narodu

ter postavil program: Obnoviti družabni red v krščanskem duhu. V to je poklicana mladina. Zato se mora ona v tem duhu vzgajati in organizirati, živeti dosledno v javnem življenju po načelih katoliške vere in povsod pri vsaki dobri stvari odločno in vztrajno sodelovati. Teh sedem vnetih apostolov se je razkropilo po celi državi, povsod so ustanavljali najprej za delavce, potem za dijake, vojake i. dr. male krožke po 10 do 20 članov (*cercles d'études*), ki so postali žarišče katoliške vere, znanstvenega dela in odločnega delovanja v javnem življenju. V teh krožkih se je vzgojila elita francoskih katoličanov, iz teh krožkov so izšli in še vedno prihajajo možje globoko verni, otroško vdani sv. Cerkvi, junaki brez strahu, ki tudi na najvišjih mestih ne zatajijo svojega verskega prepričanja. Opozorim samo na maršala Foch-a. L. 1911 se je zbralo v Parizu na petindvajsetletnici čez deset tisoč mladeničev, ki so prisegli, da nočejo preje odnehati, dokler ne privedejo Francije v naročje katoliške Cerkve. In res, po svetovni vojski se je Francija, izgubljena nesrečna hči, povrnila ponižno in skesano v naročje matere sv. Cerkve.

Pred izbruhom vojne je štela »Katoliška združitev francoske mladeži« (*Association catholique de la jeunesse française*) 120.000 članov, v vojni jih je izgubila nad dvajset tisoč.

Po smrti ustanovitelja mladinske organizacije, grofa de Muna († 1914), si je izbrala francoska mladina šele l. 1918 tedanjega generala de Castelnau, zmagovalca pred Nancy-jem, za svojega voditelja.

Imenovana združitev izdaja sedaj tri liste: skupnega (*Les Annales de l'A. C. I. F.*), posebnega za dijake (*La Flamme*) in za vojake (*L'Union des Armes*).

Vžornim, praktičnim katoličanom, ki so izšli po večini iz imenovanih krožkov, se prišteva sedaj v celi Franciji približno 10 milijonov ljudi. *Viconte d'Avenel* (*Revue des deux Mondes* 15. VIII. in 1. IX. 1921.) pravi, da je poleg teh 10 milijonov približno 17 milijonov napol katoličanov, 7 milijonov slabih katoličanov, drugi so pa nekrščeni pogani.

Značilen znak teh praktičnih katoličanov je pogosto prejemanje sv. Rešnjega Telesa in brezpogojna udanost cerkvenim predstojnikom.

Ta elita pristopa gotovo vsako nedeljo, če ne večkrat na teden, k mizi Gospodovi. Prva točka pri vsaki slovesnosti je: sv. maša in skupno sv. obhajilo. Združeno s tem je tudi redno češčenje presv. R. Telesa.

Otroci takih odločnih katoličanov so združeni v »Evharistični križarski vojski otrok« (*La croisade eucharistique des enfants*). Ni čuda, da po nekaterih mestih gre število mesečnih sv. obhajil v desettisoče.

Občudovanja vredna je ljubezen teh katoličanov do duhovnikov, škofov in papeža. Tem so brezpogojno udani, povsod izvršujejo

njihova navodila, pri manifestacijah se sliši bolj pogosto, navdušeno vzklikanje: Živijo Cerkev, živijo papeži! kakor pa klic: Živijo Francija!

Samo po sebi umevno je, da delajo ti praktični katoličani pogosto duhovne vaje. Mnogo je zavodov po Franciji, kjer se vršijo celo leto duhovne vaje za moške, žene in dekleta, za razumnike in priproste ljudi.

Ker so na Francoskem prosvetne organizacije, posebno še mladinske, četudi niso bratovščine ali Marijine družbe, tako ozko zvezane s Cerkvijo, ker obračajo prvo in poglavitno skrb verskemu življenju članov, zato vzgojijo ne samo izobražene, ampak tudi katoliške Francoze, ki vzbujajo v javnem življenju občudovanje vsled svoje odločnosti.

V Lyonu živi Michaud, ki ima tovarno za orožje. Dobil je veliko naročilo iz Čehoslovaške. Ker je pa opravičeno domneval, da bo orožje prišlo v roke boljševikom, je odklonil ponudbo, vkljub čistemu dobičku stotisočih frankov za tako dolgo, dokler se ni posvetoval z uglednimi moralisti.

Tovarnarji in inženjerji v Grenoblu, štirideset po številu, imajo skupno z delavskimi odposlanci seje pri bogoslovnih profesorjih, kjer razmišljujejo, kako bi najbolje rešili delavsko vprašanje.

Francoska elita, francoski odločni in vneti katoličani so v kratkem času spremenili obličje Francije, ker so dosledno izvajali načelo: Krist mora povsod vladati!

Melona prvikrat v Zagrebu.

Tako dolgo sem silila s svojim urnim jezikom v Bučo (ne mislite, da je njena glava podobna buči, ona samo buče rada je), dokler mi ni obljubila, da me bo spremljala na mojem prvem potovanju v Zagreb. Na to „dolgo“ potovanje sem vzela kos potice in zemljo, Buča pa cel zavoj sladkega peciva in lepe usnjate rokavice, da bi se ž njimi po Zagrebu postavljala. Komaj sem pritiščala plašno Bučo v vagonu k oknu — že jo je vlak popihal proti Zidanemmostu. Pri Radečah sem iskala bronastega kozla na skali, pa se je spak menda potuhnil. Pač pa je bilo na obeh straneh proge vse pod vodo. Posebno blizu Brežic je bilo skoraj morje. Ves drug svet se je začel, a vse poplavljenno, vlažno, še nebo samo je bilo nekam mrko in mračno, in samotne vrbe in male hišice so se zdele, kot da premišljujejo nekaj nepopisno otožnega in brezupnega. Kako in kdaj smo se vozili čez mejo, nisva opazili, in to me je jezilo, ker imam še od svoje ljube mame lepo navado, da na meji dveh dežel korenjaško nazaj pljunem. To sicer ni lepo, biti pa mora. Zakaj, sem pozabila. Ljudje so prihajali in odhajali. Čudni, divji so se mi zdeli, orjaške postave, bolj temne polti, d lgih nosov. Nič več ni bilo onega vedrega, veselega smeha in pogovora Štajercev! Zunaj po polju, deloma po progi, ker so bile ceste poplavljene, so stopale žene in deklice v pisanih, živobarvnih krilih, jopicah in rutah. Kar zbudlo te je v oči! Kaka razlika od tihe, skromne, temne noše naših žen in deklet! A tudi hišice, kako čudno barvane, de-

loma samo na eni strani. Največ sva opazili modrikaste in rdečkasto-vijolčaste stene; vsa poslopja pa so mala, borna, neprijazna in nizka, ali pa se nama je to samo dozdevalo, ker so bile skoraj vse deloma v vodi? Ravnina, sama ravnina, kamor je segalo oko, in voda in vrbe in hišice. Pred njimi pa so ponosno korakali purani in kolesarili, po drevesih so čepele putke, in imele seje s petelinčki, tu in tam so se celo brez vsakega varstva črni umazani prašiči valjali po blatu. „Aha, Zaprešič bo!“ vzkliknem. In res! Zaprešič, čudno ime! Ali ta kraj ga res zasluži, vsaj po mojem mnenju!

Vstopili sta tu dve elegantni dami, Hrvatici in neki carinik. Grdo so naju gledali, ker sva si „upali“ glasno slovenski govoriti! To me je pa osršenilo. Buča, ki je bolj boječe sorte, je hotela dremati, pa ni mogla, ker sem jo opozarjala zdaj na kmetice v belih lepo vezanih krilih in opankah, zdaj na pravcatega debelega prašiča, pa zopet na kmeta v usnjeni suknji, na ljudi, ki so delali nasipe ob Savi. Še ves čas vse ozemlje poplavljenno.

„Poslušaj, kako govori carinik“, me dregne skrivaj Buča pod rebra. Carinik je zabavljal čez moderne ženske, ki znajo jeziček sukati pri različnih zborovanjih, a se ne brigajo za dom, za otroke. Ali revež je slabo naletel; kakor razdraženi goski, sta gospe planili po njem, češ, da vendar nismo v 15. stoletju, da je žena enakopravna možu, da mora mladina imeti svobodo! Nato pa jima je povedal carinik marsikaj o naši mladini, o nadutosti in puhlosti mladcev in mladenk, ki so že s tridesetimi leti bolehnji, življenja siti starci. Kar vriskala sem, ko sem to poslušala in hotela sem mu dati v zahvalo en košček peciva, pa ni bilo nobenega več, vse sva bili pojedli. Drugi dve sta pihali, Buča je bila vsa zmešana, meni so pa kuštri veselja plesali „kolo“, dokler jih nisem z glavnikom spravila v primerno ravnotežje, ker blizal se je Zagreb.

„Kaj?“ pravim zateglo, „to je Zagreb! No, to pač ni dosti večji ko naša vas!“ Buči se je pa to dobro zdelo, ker je bila že večkrat tu, in torej že izkušena. „Za norca me imaš“, nadaljujem „jaz že ne grem ven!“ In vprašala sem sosedo, če je to res Zagreb. Kako me je ta ženska pogledala! Mislila sem, da mi oči izpraska. Kaj sem hotela, morala sem ven! Izstopili sva na južnem kolodvoru, vsaka s svojo marelo. „Pozor pred žeparji“, to je bilo prvo! Brbums! skoraj bi bila padla na nos, tako sem se spodtaknila! „To pomeni srečo“, pravi Buča. „Kozla!“ ji zabrusim, „pa se še ti spodtakni, če je tako!“ Pa ni hotela. Fino vzgojena punčka je to!

Pogledam kvišku. „Izlaz“ berem, „kaj pa to? Tam zopet „ulaz!“ Presneti Hrvatje, in njih lazi in lazenje! Jaz nočem laziti, kakor mi je ime Melona! ne iz ne u!“ Bil je to izhod in — glej jo no! Čakala me je moja sestra Betka; odkar je v Zagrebu se kliče „Barica“; smešno! Za njo, oziroma poleg nje pa je stal še nekdo, ki se mi je znan zdel, ker se mi je tako lepo smehljaj. Poljubili sva se, z Barico namreč, ker je to strašno nobel, in pri tem sem čutila nekaj belega na ustih, in zadisalo je. „Kaj je prah pri Vas?“ vprašam. Pa nisem dobila odgovora, ker Barica prime onega fanta za roko, ga potisne pred naju in reče: „Ovo je moj dečko.“ „Prismoda“ mi je ušlo, „kaj se pravi to „dečko“; kaj ne znaš več slovensko; reci „moj fant“, ali pa „moj ženin“, pa bom zastopila,

pa ne moj dečko; kako se to mlečno glasi in cedi!“ Betka se mi je smejala, ker je to nalašč rekla, da bi me malo pičila. In nisem ji zamerila. Nasprotno! Stisnem ji potico in žemljo v roke, češ: „Tu imaš nekaj za tvoj pudrani želodec in mlečnega dečka! Zdaj pa mi pokažite, kje je kaj Zagreba!“

Blato je bilo ravno tako ko pri nas; ljudje pa so me s svojo puščobo spominjali na kisló zelje z jesihom. Mesto samo mi je pa že bolj dopadlo; zdaj ga je bilo vsaj nekaj videti, in sicer same velike, lepe hiše. A kar se mi je najbolj dopadlo, je bil tramvaj z več vozovi, predvsem pa ljudje v njem, ki so vsi zmrznjeni izgledali. Peljali smo se po glavnih ulicah do državnega kolodvora. Sprva mi je jeziček zastal, in oči niso vedele, kam gledati; Buča je bila pa sploh vsa zmešana, čeprav je bila že večkrat tu. Dečko in Betka pa sta razlagala.

Čudno nošo imajo v Zagrebu! Gospodje hodijo, kot bi bili zlomljeni; na nogah imajo strašno dolge čevlje, špičaste ko ladja; najbrže radi povodnji; pravijo jim žime, šime, šeme, ali kaj jaz vem! Hlače imajo široke in gor zavihane, da se vidijo nogavice različnih barv. To mi ni všeč. To so že škornji boljši! Suknje imajo en, k večjemu dva gumba in so stisnjene nad želodcem, Bog ve, zakaj! Namesto dežnika imajo na glavi širok klobuk! Pa obrazi teb „dečkov“! „Fleten pač ni nobeden“, to je bila moja sodba.

Pač pa so mi dopadli policaji. Buča mi je že hotela nagajati. Na glavnih ulicah, kjer drči tramvaj za tramvajem, avtomobili, fjakerci, bicikli, in kaj še vse, saj ne vem, stoji na sredi policaj s čudno čelado (podobno preobrnjeni črni skledi s pentljama) v roki pa ima debelo pa kratko palico iz gumija. Ko udari z njo po zraku, sme avto, ali voz peljati v tisto smer; če pa ne udari, mora počakati.

Oh, kakšne lepe stvari smo videli v prodajalnah! Obleke, klobuke, čevlje igrache, klobase, kruh, bonbončke itd.; kar vrtelo se mi je v glavi! In kake lepe kavarne, a v njih so sedeli sami „zlomljeni“ dečki.

Skoraj najlepša poslopja so banke, muzeji in različne šole. Na vsakih par korakov čitaš: Kino. Tudi gledališč je nebroj in cerkva. Židje imajo krasen tempel; tudi lahko, ko jih je pa tolike tam!

Bila sem v približno desetih cerkvah, a pozabila sem že imena; vse pa so zelo velike in jako lepe. Prekrasna stavba je stolnica, popolnoma v gotškem slogu in ima dva stolpa. Tam mašuje nadškof. Nakupili smo si jabolke in se spravili na en stolp te cerkve, ki je zelo visok. Buča se je grozno kisló držala, kar pa nas ni prav nič bolelo. Iti smo morali mislim približno čez tristo stopnic. Buča, ki se teme boji, se je skoraj skujala, pa ji nismo prizanesli, morala je vzdihovaje dalje. Ko so prenehale stopnice in je vodila dalje samo lestvica, smo rekli: dovolj je gorja! Tukaj je dobro biti! Jabolke ven! In hrustali smo in gledali okoli! Prekrasen razgled! „Pa je res veliko to gnezdo!“ vzkliknem in samega občudovanja pozabim na vse, na jabolka, na Bučo, Betko in dečka.

Bilo pa je res prekrasno! Tik pod nami škofovska palača — mislila sem si: o! tu pač lahko sv. Miklavž zleze skozi dimnike — in takozvani: Markov trg, ves pisan ljudi, majhnih ko mušice, gornje mesto z banovo palačo, meteorološko s anico, tam v daljavi Mirogoj — pokopališče — v ozadju prekrasni Tuškanac, spodaj pa novo mesto, prekrasno, veličastno — grški Šalate in lesketajoča se Sava in poplavljenó ozemlje. Vsa resna

sem postala, vsa prevzeta — misli pa niso bile tu, kjer sem bila, kamor sem gledala, ne, misli in srčne želje, up in strah, vse to je bilo tam nekje daleč, daleč, se izgubljalo po nemirni cesti hrepenenja in tihe boli.

Tedaj so prišli za nami neki elegantni „dečki“. Hoteli so se seznaniti z nami. Pa smo se delali mutaste in slepe, kar jim seveda ni bilo všeč. Hitro smo odšli, pa ne zaradi njih, ampak ker nam je zmanjkalo jabolk! Molče smo korakali navzdol, le Buča je tu pa tam klavrno zastokala. Pogledali smo še uro in hoteli tudi na kor, pa je bilo vse zaprto. Komaj smo bili zunaj, smo se zopet nabasali z jabolki in jih pridno jedli, kar je vzbujalo občno občudovanje.

Še nekaj ne smem pozabiti! Na Jelačičevem trgu, kjer dobiš zelje, repo, sadje, oskubljene piške, kopune, koštune — nak, teh ne, zagledam — kaj mislite koga — edinega fanta v Zagrebu, ki me je zmešal, to je bil mal, debel raznašalec časopisov. Imel je že tako luštkan obrazek in nosek, ki je neverjetno korajžno gledal kvišku, a neumorno je klical: „Noviiiiinee“. . . Solze so mi tekle po obrazu, tako sem se zagledala vanj, in še celo Zagrebčani sami so mi v tem slučaju izkazovali sočutje.

Žensk sem videla v Zagrebu nešteto vrst! Takih kakor smo me, je prav malo! Največ je takih, ki so suhe ko gliste in imajo barvana lica in lase in škilaste oči; še celo usta imajo naštrihana. In nekatere dišijo! Še veliko bolj ko Betka! Oblečene so pa tudi! Pajčolanaste nogavice in kožuhovino na čevljih; pas imajo skoraj pri kolenih, krilca pa tako ozka, da skakljajo kakor vrabčki. Te že ne morejo na zvonik! Kmetice pa so vse v belih, vezanih oblekah, kratkih, nagubanih krilih, z belimi nogavicami, pod koleni z rdečo prevezo in opankami.

Na starem, gornjem delu mesta smo prišli skozi nekdanja mestna vrata, kjer se nahaja kip čudežne Matere božje. Tam vedno gori o svečice, in vedno je vse polno prosilk! S tega gornjega dela prideš lahko po stopnjicah, ali po vzpenjači na Ilico. Mi smo šli peš in jo mahnili v predmestje visokih šol. Vse so stare stavbe. Bili smo tudi v vseučilišni knjižnici; to je za moj okus najlepše poslopje v Zagrebu! Znotraj vse iz čistega m'amorja, medi, krasnega stekla, opremljeno s težkimi mobilijami! In kake slike na stenah! Tu mi je pač zastal zopet jeziček, in želela sem si tu ostati! Prekrasna je tudi opera, različni parki, okolica državnega kolodvora, pošta; pa saj niti ne morem vsega našteti. Celó v kavarno smo se spravili. Bila je godba. Muzikantje so škilili drug na drugega in se med godbo glasno menili med seboj. Hm, hm! Kava je pa v naši vasi desetkrat boljša in za eno četrtno cenejša. Tu smo tudi pisali karte in kartice, tipali pevske žile, potem pa jo zadovoljno mahnili k večerji, kjer so nas čakale pristne kranjske zaprešičke klobase in kislo zelje. Mleli smo, pili vodo, se smejali in bili vsestransko zadovoljni z Zagrebom, Zaprešičem, dečki, raznašalci časopisov, jabolki, Betko, Bučo, Melono in sami seboj.

Justin:

Ugovori z odgovori.

Še vedno živi med našim ljudstvom mnogo nasprotstva do naših društev. Tisti, ki društveno delujejo, so navadno preobloženi z delom,

potem se pa še morajo na vse strani otesati očitkov, predsodkov, sumničjenja in vsakovrstnih ugovorov. Ni čudno, če marsikomu v nekaj letih popolnoma umrje veselje do takega dela. Oglejmo si nekatere stvari, ki se društvom največkrat očitajo!

1. Mnogo staršev pravi: »Ne dam otrok v društvo; preveč časa zamudijo, morajo doma delati!«

Odgovor: Tako govorjenje nam kaže, da ima mnogo ljudi društveno delovanje le za zabavo, in ne vé, da je izobrazba potrebna tako kakor oranje in košnja. Zato pa se jim zdi škoda časa, truda in denarja zanjo. Krivi so seveda tudi tisti voditelji društev, ki porabijo samo za veseljačenje še tiste moči in tista sredstva, kar jih je.

2. Drugi pravijo: »Ne pustim otrok k društvu, ker imajo vaje po noči.«

Odgovor: Kaj pa takrat se za otroke ne bojijo nič, ko hodijo na plese, gostije, žegnanja in celo na božja pota? Ali niso takrat navadno še pod slabšim nadzorstvom ali celo pod nobenim po dnevu in po noči? Res je pa tudi, da mora vsako društvo gledati na to, da so pevske, igerske, telovadne vaje kolikor mogoče le po dnevu. Zlasti dekleta naj bi se shajale k vajam med tednom po sv. maši. Kjer pa že mora biti vaja pozno, naj gre vedno zanesljiva starejša oseba z mlajšimi. In če je daleč domov, naj ostanejo vsaj dekleta v vasi ali trgu pri sorodnikih ali pri drugih pametnih osebah čez noč. Mešane vloge skoro nikdar niso brez nevarnosti.

3. »Če bodo le vsi hodili k pridigi, k sv. maši in spovedi, pa društva ni nič treba!«

Odgovor: Prav imate: če bi hodili! Pa zakaj ne hodijo? In kako mladino zopet pridobiti za lepo versko življenje? Ali niso dobra društva tudi pripomoček za to?

4. »Ali mislite, da boste s svojimi društvi res kaj napravili?«

Odgovor: Če bo veliko takih, ki bodo le kritizirali, nam ugovarjali ali se nam smejali, se res bojimo, da ne bomo dosegli ničesar. Toda, kam bo šla mladina, če bomo le vzdihovali in roke križem držali?

5. »Fant in dekle naj sta doma, ne trgajte jih z društvi in s prireditvami od družine!«

Odgovor: Blagor vasem in hišam, kjer fant in dekle res ostaneta doma! Naj ostajata, če ju domača hiša veseli. Toda koliko je takih srečnih hiš? In kam zahajajo drugi? In kakšne navade imajo? Vidite, takim je društvo dober varuh! Sicer pa društvo koristi vsakemu: če je zdaj dober, pa nič ne zvê, kaj se po svetu godi, in ne vidi, kako se deluje, bo težko izhajal, ko se postavi na lastne noge, ali pa ko bo morda prišel na tuje.

6. »Nedelja je za božjo službo in za počitek, ne pa za igre in veselice, za seje in vaje!

Odgovor: Ta ugovor je upravičen tam, kjer društvo pretirava in je igra za igro. Vrh tega moramo paziti, da delavnega človeka ne izvolimo v vse mogoče odbore; tak siromak nima res nikdar miru, in tudi ne more vsega dobro opravljati. Malo pa koristi naši stvari, ako se nam z ene strani kliče: »Med tednom ni čas za društvo!« — z druge strani pa: »V nedeljo tudi ne!« Povsod je pač treba neke srednje mere.

Zato pa vi vsi, ki ste resnično dobri, *nikar nam samo ne ugovarjajte, ampak pristopite in dobro delujte!* Društva se še vedno razvijajo. Pomagajte nam, da se obrusi, kar je napačnega! Če bomo delali vsi v lepi slogi, bodo imeli voditelji, zlasti dušni pastirji, dobro zaslombo in pomoč v vas. In tako ne bomo napak samo obžalovali, ampak jih tudi odpravili!

Dobra glava pri slabem srcu je svetišče pri jami razbojnikov. Učenost brez poštenega življenja je biser v blatu.

Pod vaško lipo.

Narodnogospodarska tečaja sta se vršila v Mariboru in Celju v dneh 27., 28. in 29. decembra 1923. Zelo skrbno pripravljene govorniki so podali najboljšim zastopnikom naših mož in fantov (v Mariboru je može enega kraja zastopala ženska!) najvažnejša poglavja iz narodnega gospodarstva pod vodstvom g. dr. Korošca, ki je tudi izdelal ves načrt, in g. dr. Hohnjeca. Tečajnikov je bilo v Celju 50, v Mariboru 40. Bili so odposlanci tudi iz Prekmurja in iz Avstrije. Ti tečaji (prvi poskus se je že l. 1922 v Celju zelo dobro obnesel) bodo postali sčasoma stalna, prepotrebna naprava, zamašili bodo vrzel, ki smo jo vsi občutili: pomanjkanje globoke, načelne in strokovne izobrazbe naših vodilnih kmečkih mož, ki si večkrat v zelo izpremenjenih povojnih razmerah ne morejo več pomagati. Tečajniki so izrazili željo, da bi se ti tečaji razširili na celi teden, ker za tri dni je bilo dobrega skoraj preveč. Ako se bo ta želja uresničila, bomo dobili tudi mi Slovenci socialno šolo za priproste ljudi, kakor jo imajo že v mnogih drugih državah.

Fantje, pozor! Ali že imate Mladeniško zvezo? Ali imate odbor? Kdo je tajnik? Kaj dela? Zakaj ne poročate nič? Ali je vam po zimi premrzlo »Pod vaško lipo«, pa ste jo pobrisali za peč? Sedaj v zimskem času imate največ časa, da izpopolnite, poživite, ustanovite Mladeniške zveze! V krajih, kjer imate Orla, se pa pod njegove peruti zatecite. Samo neorganizirani ne ostanite. Kdor se izogiblje kat. organizacijam, zaide kmalu v slabo družbo, ki ga čisto izkvari! Kdor ni organiziran, ne po-

meni nič, on zaostane v izobrazbi! Kako žalostno je v mnogih krajih, kjer najde človek v mali, zanemarjeni društveni sobici par malodušnih fantov, ki se trudijo in organizirajo, v in pred gostilno pa jih je vse črno, ki razgrajajo, kakor da bi hoteli Jeriho podreti! Fantje, pazite, da ne boste sedaj v predpustu zapili pameti in zdravja, varujte se, da se ne boste prisukali v nečistost, glejte, da si ne boste nakopali sramote, starišem pa žalosti! Oklenite se posebno sedaj v predpustu dobrih organizacij, ki vas bodo obvarovale marsikatero hudobije.

Oženi se! Bliža se čas, ko boš moral po stariših prevzeti kmetijo, ko ti je treba kot obrtniku, rokodelcu zveste tovarišice za življenje. Ker je sedaj ravno predpust, to je čas, ko je največ porok, dovoli dragi mladenič, da ti nekaj o tem izpregovorim. Morda imaš izvoljenko že izbrano, mogoče je bujno vzrastla, lepih lic, bogatih starišev. To je vse prav. Toda je še veliko drugega, kar je potrebno tebi, ki si želiš ustvariti srečen dom. Poizveduj za njo, če ni morda bolehnata ali jetična? Dobro veš, da jetično ali sploh bolehnata dekleta ni za zakon. — Nadalje poizveduj, če ni morda pijanka. Ali veš, kako je po hišah, kjer gospodinji pijanka? Ti boš delal na polju, v delavnici, tvoja žena pa bo ležala v kakem kotu premagana vsled preobilo zaužite pijače. In radi tega boš izgubil veselje do dela, gospodarstvo bo šlo rakovo pot.

Ali si pa želiš za ženo razuzdanko? Njo, ki ji ni nobena obleka dosti moderno prikrojena, njo, ki je rajši v gostilni, na plesu, kakor v domači hiši in v cerkvi?

Fant pomisli, to je zelo važna zadeva. Ne glej toliko na bogastvo in lepoto, kakor na delavne roke in na nedolžno srce. To je najboljša dota. Zato pusti ono, ki ti je kalila dušni mir, če ima navedene napake. Idi rajši pred altar s tako, za katero veš, da je trdnega zdravja, treznostnega, čednostnega življenja. Da bi si dobro nevesto izbral, ti želi Vekoslav.

Dekliški vrtec.

Dekliškim zvezam! Da bodo tudi D. Z. dosegale svoj namen, se morajo držati določb svojega poslovnika; treba ga je torej ponovno čitati in razmišljati ter se vaditi v postopanju po njegovih določbah.

Vsaki D. Z. je predvsem potreben dobro izvežban zbor odbor-
nic, s sorazmernim številom odbornic, ki so delavne, navdušene in nesebične. Vsaka odbornica naj bi se predvsem zavedala, da ne zavzema samo častnega mesta, ampak, da je mesto odbornice odgovorno, ki zahteva mnogo dela in žrtev.

Samo dober odbor pa more skrbeti za dobro pripravljene seje, o katerih nam daje jasna in točna navodila poslovnik. Odbor, ki jih upošteva, ima brezdvomno lepe uspehe.

Vsaka D. Z. mora imeti redne dekliške sestanke. Kjer teh ni, tam ni pravega življenja, ne tistega močnega gibanja, ki sicer mora biti. Pridno razmišljajte poslovnik o „dekliških sestankih“ in če si jih tako uravnate, se bo vaša zveza krasno razvijala. (Orliška podzveza v Ljubljani je pred kratkim zaprosila za naslove štaj. D. Z., da bi jim razposlala nov dekliški list „Vigred“ in zajedno tudi „Predavanja za dekliške sestanke“. Ker za dekl. sestanke često manjka primerne tvarine, zato upam, da bodo ti osnutki vsem D. Z. dobrodošli.)

Ker so dekl. sestanki obvezni, naj se nikdar ne pozabi kontrolirati udeležbe članic.

O vsem svojem gibanju in delovanju pa moramo poročati v naše liste, predvsem v glasilo „Naš Dom“. S tem prvič storimo svojo dolžnost napram vodstvu, drugič pokažemo, kako se gibljemo in napredujemo. Taka stvarna poročila često vzdramijo tiste, ki so še bolj zaspani, da prično slediti pridnim in delujočim.

Še nekaj ne smem prezreti: varčnost je lepa lastnost za vsakega, kaj lepo se poda še dekletu. Naj bi torej nobena D. Z. ne pogrešala „Čebelice“ in z njeno pomočjo gojila varčnost med dekleti. Iz malenkostnih prihrankov se naberejo vsote, ki so ob raznih prilikah dobrodošle.

Članice D. Z. naj se tudi pridno poslužujejo raznih tečajev — gospodinjskih, kjer se praktično izvežbajo za svoj bodoči poklic, kjer dobe potrebne naobrazbe v vseh, v to stroko spadajočih del ter se seznaniijo tudi z negovanjem bolnikov.

Da bodo pa posamezne D. Z. dobile močno oporo, se bodo v doglednem času združile po sodnih okrajih v okrajne, okrajne pa v okrožne Dekliške zveze. Take večje edinice bodo potem skupno prirejale tečaje, pomagale slabejšim zvezam z govori in nasveti in jih sploh vsestransko podpirale.

Okrožja se bodo združila v „Zvezo slov. deklet“ s sedežem v Mariboru. Od tukaj bodo prihajala vsa navodila posameznim D. Z. (Ta zveza, kateri bodo podrejene vse D. Z. bo pa včlanjena v S. K. Ž. Z. v Ljubljani, ki je osrednja organizacija ženskih društev v Sloveniji.)

Sestre! Od vseh in vsake posamezne je odvisno delo in uspeh naših organizacij. Domovina rabi naših svežih moči, žrtvujmo se v splošen blagor človeške družbe. — Vsem številnim nasprotnikom pa, ki na ta ali oni način ovirajo naše delo, zakličimo z zastopnico čeških kmetskih deklet: „Me hočemo korakati po stopinjah prvih kristjank, ki so stale v boju vselej v prvih vrstah in dajale svojim bratom poguma, me hočemo ohraniti priprostopost in svežost dežele, a jo spojiti tudi s primerno izobrazbo, ki je potrebna današnji dobi.“

Zveza k-toliških žen v Avstriji ima geslo: Fortes in fide, in caritate ferventes (močne v veri, goreče v ljubezni). Po vojni je izvršila ogromno delo pod predsedstvom princesinje A. Metternich. Ni delovala samo na prosvetnem polju, ampak tudi v veliki meri na socialnem. Izvedla je z lepim uspehom akcijo „Otroke na deželo“, preskrbela vsled ugodnih zvez z inozemstvom zaslužek članicam, izdelovalkam vezenin, uvedla tečaje za kuhanje, šivanje, prejo, strežnice in na Dunaju posebno socialno šolo za žene, kjer prejmejo učenke v dveh letnikih vso potrebno gospodarsko, pedagoško in socialno vzgojo. Od l. 1921/22 ima ta šola pravico javnosti. Na Gornjem Štajerskem je dobro razvita laična kateheza. Žene in dekleta poučujejo v domači vasi ali župniji zanemarjene in zaostale otroke, jih navajajo k prejetju sv. zakramentov in jim s pomočjo posebnih potovalnih knjižnic preskrbijo pošteno berilo. Na Solnograškem imajo žene svojo hišo za duhovne vaje. Dosedaj je bilo pri devetnajstih duhovnih vajah 445 udeleženk. Na Tirolskem imajo žene svoje kramljalnice (Plauderstuben), kjer se zbirajo iz zelo oddaljenih hiš na prijateljske razgovore, ki jih vodi vedno določena govornica iz centrale. Posebni odseki skrbijo po večjih mestih za služkinje, pazijo na kolodvorih na mlada dekleta itd. Organizacija stoji na stališču, da noče preveč novih društev, ampak da hoče že obstoječa utrditi in poglobiti. Njihove moči ne tvori številno članstvo na papirju, ampak zavest, da ima v vsaki župniji, dobre, katoliške žene, ki zastopajo v družini in v javnosti verska načela in ki pomagajo ubogim in zapuščenim. Katoliških žen je skupno organiziranih 250.000.

Katoliške ženske zveze so združene v „Mednarodni uniji“, ki ima letos svoj sedež na Holandskem. Predsednico Holanko pl. Steenberghe, je potrdil papež Pij XI. Odbor šteje trinajst članic iz vseh držav. Unija ima štiri odseke: za ohranitev in razširjanje sv. vere; za povzdigo нравnosti; zoper trgovino z dekleti; za državno-meščansko vzgojo žen in deklet.

Dopisi na S. K. Ž Z. se naj pošiljajo na naslov: Metka Gostinčar, Ljubljana, Zalokarjeva ul. 9/I.

Društveni govornik.

Politična zgodovina Slovencev od l. 1848—1908. (Pregled.)

L. 1848 so zahtevali Slovenci enakopravnost slovenščine v šoli in uradu in slov. vseučilišče v Ljubljani ter zedinjeno Slovenijo. Poleg ožjega slov. programa je nastopala tudi misel združenja s Hrvati in Srbi. A uresničilo se ni niti eno, niti drugo, pač pa je ostalo oboje odslej politični ideal. L. 1848 je našlo Slovence nepripravljene in zato ni prišlo do izvršitve slov. programa. Po zlomljeni revoluciji je nastopil zopet absolutizem in centra-

lizem in Slovenci so se z drugimi narodi vred borili proti centralizmu do leta 1861.

Kot posledica finančnega in političnega poloma je prišla ustavna doba. Središče slov. političnemu delovanju je bila sedaj Ljubljana, ki se je naslanjala na druge slovenske narode. Slovenski program glede zedinjene Slovenije se je zanemarjal; zahtevala se je narodna enakopravnost in razširjenje deželne avtonomije. Narodno življenje v tej dobi se je precej poživelo. Po mestih in trgih so začeli ustanavljati »Čitalnice«, ki so postale središče narodnega življenja. Do l. 1870 jih je bilo 58. S čitalnicami so se polagali temelji slovenski drami, glasbi in petju. Tu se je razvijalo vse družabno, narodno in politično življenje. Po njih se je polagoma uvajala slovenščina v javnost, da je postala občevelni jezik srednjih slojev. V tej dobi so se poslovenile ljudske šole, v srednje se je slovenščina uvedla kot predmet. Od l. 1860 so sodišča obravnavala »Slovenci slovensko. Nastala so razna politična društva in časniki, na primer Slov. gospodar l. 1876. Niti na Kranjskem Slovenci niso imeli večine v deželnem zboru.

L. 1876 je ministerski predsednik grof Beust sklenil z Madžari pogodbo, po kateri so slednji zavladali na Ogrskem in Hrvaškem, Nemci pa v avstrijski državni polovici. Tako se je država razdelila v dva dela, ki ju je družila oseba vladarjeva ter zunanje, finančne in vojaške zadeve. Dualizem se je sklenil proti volji slovanskih narodov, ki so se na razne načine borili zoper njega. Začelo se je zopet živahnejše politično življenje, nastopila je doba »taborov« (1868—1872). Tabori, katerih so se udeleževale vse vrste naroda, so zanesli med ljudstvo glavno točko narodnega programa: zedinjeno Slovenijo.

Ker Slovenci do sedaj še niso imeli večjega političnega lista, so ustanovili v Mariboru »Slov. Narod«, ki je v svoji prvi številki 2. aprila 1868. l. kot slov. program zahteval združitev Slovencev v eno upravno celoto v okviru svobodne Avstrije, ki se naj uredi federalistično. V tem smislu so Slovenci nastopali tudi v deželnih zborih kranjskem, štajerskem in goriškem.

L. 1870 so se sešli v Ljubljani južnoslovenski politiki ter sklenili takozvani ljubljanski južnoslovenski program, ki je načelno nadaljevanje politike iz l. 1848. Program poudarja edinstvo južnih Slovanov na književnem, gospodarskem in političnem polju.

V sedemdesetih letih je nastal precej oster razpor med Bleiweisovo, staro in »Narodovo«, mlado strujo in l. 1873 se je ustanovil »Slovenec«, kot glasilo stare, konservativne stranke. Tudi na Primorskem sta začela izhajati dva nova lista, »Soča« v Gorici in »Edinost« v Trstu, ki je sčasoma postal tretji slovenski dnevnik.

Doba 1871—1879 pomeni za Slovence čas najhujše germanizacije in nemškega pritiska. Tudi v kranjskem deželnem zboru so prišli Slovenci v manjšino vsled vladnega pritiska na uradništvo.

Od l. 1879—1893 je bil grof Taaffe ministerski predsednik. Slovani in nemški konservativci so imeli večino pod vodstvom grofa Hohenwarta, ki je bil izvoljen od Slovencev. Za Slovane je vsaj nehala doba preganjanj, slov. jeziku se je dovoljevala večja vloga v uradih in šolah. Čehi so dobili svoje vseučilišče, Slovenci kot mala skupina, samo slov. paralelke na kranjskih gimnazijah, drugod pa ne vkljub vednemu zahtevanju, na Štajerskem šele l. 1890, v Celju 1895 slov. nemško nižjo gimnazijo. Na Kranjskem so pri deželnoslovenskih in ljubljanskih občinskih volitvah Slovenci zmagali in tako dobili slov. župana v Ljubljani 1882. l. Proti koncu osemdesetih in v začetku devetdesetih let so v narodnem oziru vedno manj dosegli.

V tem času je nastopil Dr. Ant. Mahnič, ki je odločno zahteval, da se vse javno delovanje postavi na katoliška načela: proč z vsem polovičarstvom! Mahniča so prezirali, napadali in smešili, a dobival je vedno več somišljenikov. Prišlo je povsod med Slovenci, tukaj prej, tam pozneje, do razkola med »katoliško« in »narodno« stranko. Na katoliških shodih (l. 1892, 1900, 1906, 1913) se je poglobila verska misel, dala so se navodila na vseh poljih javnega delovanja, sklenili so se važni sklepi. Iz nekdanje konservativne ali katol. narodne stranke je polagoma nastala trdna in močna slovenska ljudska stranka.

L. 1893 smo dobili volilno reformo za drž. zbor, s katero se je ustanovila 5. kurija s splošno volilno pravico za vse 24 let stare državljane. (Taafe pade.) L. 1896 se je uvedla splošna in enaka volilna pravica za drž. zbor, sčasoma tudi za deželne zbore. Pri državnoborskih volitvah 1907 in 1911 je dobila SLS povsod ogromno večino. Izmed 23 slov. mandatov je imela 17, oziroma 19 poslancev. Ljudska stranka, ki je postala najmočnejša med Slovenci, je skrbela v veliki meri za gospodarsko povzdigo kmetskega stanu, zlasti potom zadružništva in za ljudsko izobraževalno delo. Za vse to si je stekel največ zaslug neumorno delavni dr. Krek, oče slovenskega krščanskega socializma.

Društveni glasnik.

Sprememba pravil prosvetnih društev. Vsa kat. prosvetna društva lavantinske škofije opozarjamo, da naj skličejo takoj, ko bodo prejela od Prosvetne zveze v Mariboru nova pravila, obč. zbor izobraž. društva in na njem sprejmejo nova pravila. Potem napravite prošnjo na glavarstvo za spremembo pravil, priložite prošnji 5 izvodov novih pravil, prepis zapisnika občnega zbora, na katerem so se sprejela nova pravila in stara pravila. Prošnja mora biti kolekovana s 5 Din. vsak izvod z 2 Din., in priložiti je treba še kolek za 20 Din. za odgovor. Nova pravila dobite v najkrajšem času. Prošenj na glavarstva pri nas ne bo vlagala Prosvetna zveza, kakor na Kranjskem, temveč jih morajo vlagati društva sama.

Narodni Gospodar je edini slovenski zadružni list, ki ga pa ljudstvo premalo čita. Poleg člankov za propagando zadružništva in poleg praktičnega pouka o zadružništvu ima tudi veliko člankov splošno gospodarskega značaja. Zato vsem izobraževalnim društvom naročbo tega lista toplo priporočamo. Naročnina stane za celo leto 25 Din. Naroča se pri upravi »Narodnega Gospodarja«, Ljubljana, Zadružna zveza. Naj bi ne bilo nobenega izobraževalnega društva, ki ne bi med svojimi listi imelo tudi Narodnega Gospodarja!

Štajerska društva opozarjamo, da morajo naročiti »Naš Dom« in »Vestnik Prosvetne zveze v Ljubljani«. »Vestnik« se naroči v Ljubljani, Miklošičeva cesta 7.

Za abstinenco, za zmernost pri pijači, za treznost, proti kajenju posebno še pri mladini morajo vsa društva z vnemo delovati. Vsako društvo naj odloči posebnega odbornika, ki se bo pečal posebno s treznostnim gibanjem. Ta odbornik naj ustanovi treznostni odsek, naj študira alkoholno vprašanje, naj skrbi, da se bodo državni predpisi glede točenja alkoholnih pijač in glede prodaje cigaret vestno izvrševali, vse prestopke pa naj naznani na pristojno mesto. Po nasvete se naj obrača na Prosvetno zvezo v Maribor, kjer bo dobil tudi potrebne tiskovine (pristopnice, izjave itd.)